

Zadeva T-210/01

General Electric Company proti Komisiji Evropskih skupnosti

„Ničnostna tožba – Konkurenca – Odločba Komisije o razglasitvi koncentracije za nezdružljivo s skupnim trgov – Uredba (EGS) št. 4064/89 – Letalski trgi – Prevzem podjetja Honeywell s strani podjetja General Electric – Vertikalna integracija – Vezana prodaja – Izključevalni učinek – Horizontalno prekrivanje – Pravica do obrambe“

Sodba Sodišča prve stopnje (drugi razširjeni senat) z dne 14. decembra 2005 II - 5596

Povzetek sodbe

- 1. Ničnostna tožba – Predmet – Odločba na področju nadzora koncentracij – Odločba, ki temelji na več stebrih razlogovanja, pri čemer vsak od njih zadostuje za utemeljitev njenega izreka – Merila za nezdružljivost s skupnim trgov, ki so izpolnjena vsaj v zvezi z enim izmed upoštevanih trgov – Neutemeljena tožba
(člen 230 ES; Uredba Sveta št. 4064/89, člen 2(1)(a) in (3))*

2. *Konkurenca – Koncentracije – Preizkus, ki ga opravi Komisija – Presoje ekonomske narave – Diskrecijska pravica pri presoji – Sodni nadzor – Obseg – Omejitve (Uredba Sveta št. 4064/89, člen 2)*

3. *Konkurenca – Koncentracije – Presoja združljivosti s skupnim trgov – Neobstoj domneve (Uredba Sveta št. 4064/89)*

4. *Konkurenca – Koncentracije – Presoja združljivosti s skupnim trgov – Prospektivna analiza potencialnega razvoja na zadevnem trgu – Zahteva po temeljiti analizi – Sodni nadzor – Obseg (Uredba Sveta št. 4064/89, člen 2(2) in (3))*

5. *Konkurenca – Koncentracije – Presoja združljivosti s skupnim trgov – Konglomeratna koncentracija – Pojem – Upoštevanje verjetnosti nastanka ali krepitve prevladujočega položaja na referenčnem trgu ene izmed strank koncentracije – Dopustnost – Možnost Komisije, da se opre na predvidljivo ravnanje subjekta, nastalega s koncentracijo – Pogoji – Predstavitev podrobne analize, ki se opira na trdne dokaze (Uredba Sveta št. 4064/89, člen 2(2) in (3))*

6. *Konkurenca – Koncentracije – Presoja združljivosti s skupnim trgov – Konglomeratna koncentracija – Upoštevanje predvidljivih protikonkurenčnih ravnanj – Dopustnost – Neobstoj obveznosti Komisije, da preizkusi njihovo verjetnost glede na tveganja, ki jih ta ravnanja predstavljajo za podjetja (člen 82 ES; Uredba Sveta št. 4064/89; člen 2(2) in (3))*

7. *Konkurenca – Koncentracije – Presoja združljivosti s skupnim trgov – Merila – Nastanek ali krepitev prevladujočega položaja, ki resno ovira učinkovito konkurenco na skupnem trgu – Kumulativnost – Prepoved – Obveznost formalne navezave preudarkov glede prvega merila, ki so upoštevni tudi glede drugega, na slednjega – Neobstoj (člena 82 ES in 253 ES; Uredba Sveta št. 4064/89, člen 2(2) in (3))*

8. *Konkurenca – Prevladujoč položaj – Pojem*
(člen 82 ES)

9. *Konkurenca – Prevladujoč položaj – Odražanje z imetništvom zelo velikega tržnega deleža – Presoja večanja tržnih deležev na trgu razpisov, za katerega je značilna oddaja omejenega števila pogodb velike vrednosti*
(člen 82 ES)

10. *Konkurenca – Prevladujoč položaj – Obstoj – Vpliv živahne konkurence na zadevni trg – Neobstoj v primeru podjetja, ki lahko ravna, ne da bi jo upoštevalo – Finančni popusti, ki so ponujeni za uspeh na razpisih, ki zadevajo proizvode visoke vrednosti – Neobstoj vpliva*
(člen 82 ES)

11. *Konkurenca – Pravila Skupnosti – Uporaba s strani Komisije – Neodvisnost glede na presoje organov tretjih držav*

12. *Konkurenca – Koncentracije – Presoja združljivosti s skupnim trgom – Protikonkurenčni učinki, ki so posledica neposrednega vertikalnega razmerja – Učinki, ki so odvisni od prihodnjega ravnanja subjekta, nastalega s spojitvijo – Obveznost Komisije, da se glede verjetnosti zatrjevanega protikonkurenčnega ravnanja opre na trdne dokaze – Prosta presoja dokazov*
(Uredba Sveta št. 4064/89)

13. *Konkurenca – Prevladujoč položaj pri prodaji bistvenih sestavnih delov – Zavrnitev dobave – Zloraba*
(člen 82 ES)

14. *Konkurenca – Koncentracije – Preizkus, ki ga opravi Komisija – Dokaz obstoja ravnanja, ki v bližnji prihodnosti ustvari ali krepi prevladujoči položaj – Obveznost opreti se na trdne dokaze*
(Uredba Sveta št. 4064/89)

15. *Postopek – Navajanje novih razlogov v postopku – Nov razlog – Pojem – Odgovor na vprašanje Sodišča prve stopnje v okviru ukrepov procesnega vodstva – Izključitev (Poslovník Sodišča prve stopnje, člena 48 in 64(3))*

16. *Akti institucij – Obrazložitev – Obveznost – Odločba, ki se razlikuje od tiste, ki je bila prej sprejeta v zadevi, ki se je nanašala na podoben ali enak položaj oziroma v kateri so bili isti gospodarski subjekti – Obseg (člen 253 ES)*

17. *Konkurenca – Pravila Skupnosti – Izvajanje – Pravila, ki jih je v ta namen sprejela Komisija – Obveznost te institucije, da jih spoštuje – Obvestilo o opredelitvi trga – Obseg (člen 82 ES; Obvestilo 97/C 372/03)*

18. *Konkurenca – Koncentracije – Preizkus, ki ga opravi Komisija – Opredelitev upoštevnega trga – Merila – Zamenljivost proizvodov – Pojem (Uredba Sveta št. 4064/89; Obvestilo Komisije 97/C 372/03, točka 36)*

19. *Konkurenca – Koncentracije – Presoja združljivosti s skupnim trgom – Trg, za katerega je značilna posredna in relativno šibka konkurenca – Prevzem konkurenta s strani podjetja, ki ima prevladujoč položaj – Dopustnost – Pogoji – Dokaz neobstoja kakršnekoli dejanske konkurence na trgu pred koncentracijo (člen 82 ES; Uredba Sveta št. 4064/89)*

20. *Konkurenca – Koncentracije – Preizkus, ki ga opravi Komisija – Zaveze zadevnih podjetij, zaradi katerih lahko priglašena koncentracija postane združljiva s skupnim trgom (Uredba Sveta št. 4064/89)*

21. *Postopek – Vloga, s katero se postopke začne – Postopkovne zahteve – Opredelitev predmeta spora – Kratek povzetek navajanih razlogov (Poslovník Sodišča prve stopnje, člen 44(1))*

22. *Konkurenca – Koncentracije – Upravni postopek – Dostop do spisa – Spoštovanje pravice do obrambe – Omejitve*
(Uredba Sveta št. 4064/89)
 23. *Konkurenca – Upravni postopek – Dostop do spisa – Razlika glede obremenilnih in razbremenilnih elementov*
 24. *Konkurenca – Upravni postopek – Dostop do spisa – Spoštovanje pravice do obrambe – Omejitve*
 25. *Konkurenca – Koncentracije – Upravni postopek – Dostop do spisa – Zavrnitev pravice do dostopa med odločitvijo o začetku postopka in sprejetjem obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah – Kršitev pravice do obrambe – Neobstoj*
(Uredba Sveta št. 4064/89, člen 6(1)(c))
 26. *Konkurenca – Koncentracije – Upravni postopek – Dostop do spisa – Pravica do dostopa strank koncentracije po sklopih ves čas postopka – Neobstoj*
(Uredba Sveta št. 4064/89, člen 18(1))
 27. *Konkurenca – Koncentracije – Upravni postopek – Kratkost vmesnih procesnih rokov – Upoštevanje zahteve po hitrosti za oceno spoštovanja pravice do obrambe*
(Uredba Sveta št. 4064/89; Uredba Komisije št. 447/98, člena 13 in 21)
 28. *Konkurenca – Upravni postopek – Udeležba pooblaščenca za zaslišanje – Sklep, sprejet med postopkom, ki spreminja njegov status – Neposredna substitucija stare funkcije z novo*
(Sklep Komisije 2001/462, člen 2(1) in (2))
 29. *Pravo Skupnosti – Načela – Temeljne pravice – Spoštovanje, ki ga zagotavlja sodišče Skupnosti – Upoštevanje Evropske konvencije o človekovih pravicah*
(člen 6(2) EU)
-
1. Najprej je treba opozoriti na to, da kadar določeni razlogi neke odločitve zadostujejo, da jo pravno utemeljijo, potem napake v zvezi z drugimi razlogi tega akta v nobenem primeru ne vplivajo na njegov izrek.

Poleg tega je treba, kadar izrek odločbe Komisije temelji na več stebrih razlogovanja, med katerimi vsak od njih zadoštuje za utemeljitev tega izreka, tak akt načeloma razglasiti za ničen samo, če vsak od teh stebrov ni zakonit. V takem primeru napaka ali druga nezakonitost, ki bi vplivala le na enega od stebrov razlogovanja, ne bi mogla zadostovati za utemeljitev razglasitve ničnosti sporne odločbe, saj taka napaka ni mogla odločilno vplivati na izrek, ki ga je sprejela institucija, ki je avtor te odločbe.

zadevnih trgov izpolnjena, je treba koncentracijo razglasiti za nezdružljivo s skupnim trgov.

Iz tega sledi, da je tako odločbo mogoče razglasiti za nično samo, če bi bilo treba ugotoviti, da ne samo da določeni njeni razlogi niso zakoniti, ampak tudi da tudi tisti razlogi, ki so zakoniti, ne zadoščajo za utemeljitev nezdružljivosti priglašene koncentracije s skupnim trgov. Kljub temu pa ta ugotovitev ne zmanjšuje potrebe po preučitvi vprašanja, ali se določeni vidiki konkurenčnosti iz izpodbijane odločbe medsebojno podpirajo, tako da bi jih bilo umetno presojeti vsakega posebej.

To pravilo se še posebej uporablja v kontekstu odločb s področja nadzora nad koncentracijami. V zvezi s tem mora Komisija prepovedati koncentracijo, če ta izpolnjuje pogoje iz člena 2(3) Uredbe št. 4064/89. Iz člena 2(1)(a) navedene uredbe izhaja, da mora Komisija v okviru presoje koncentracije med drugim upoštevati potrebo, da se ohrani in razvije učinkovita konkurenca na skupnem trgu, med drugim glede na strukturo vseh zadevnih trgov. Tako mora Komisija vprašanje, ali določen posel ustvarja oziroma krepi enega ali več prevladujočih položajev, posledica česar bi bilo resno oviranje učinkovite konkurence, presoditi glede na obstoječe pogoje na vsakem od trgov, ki jih lahko zadeva priglašena koncentracija. Če ugotovi, da so navedena merila v zvezi z enim od

(Glej točke od 42 do 45, 48 in 734.)

2. Komisija ima na ekonomskem področju polje proste presoje za izvajanje materialnih določb Uredbe št. 4064/89 o nadzoru koncentracij podjetij, zlasti člena 2. Iz tega sledi, da je nadzor sodišča Skupnosti omejen na presojo

resničnosti dejanskega stanja in neobstoja očitnih napak v presoji.

Pri tem nadzoru je podana bistvena razlika med dejanskimi podatki in ugotovitvami, katerih morebitno nepravilnost lahko sodišče glede na argumente in dokaze, ki so mu predloženi, ter ekonomsko presoji.

3. Uredba št. 4064/89 o nadzoru koncentracij podjetij ne vsebuje nobene domneve glede združljivosti priglašene koncentracije s skupnim trgom, tako da ni mogoče zavzeti stališča, da mora Komisija, ko dvomi, odobriti koncentracijo, ki ji je priglašena. V vsakem primeru si mora Komisija ustvariti jasno mnenje o tej združljivosti in glede na to sprejemati odločitve.

(Glej točko 61.)

Čeprav je treba Komisiji priznati določeno polje proste presoje za izvajanje materialnih določb Uredbe št. 4064/89, pa to ne pomeni, da sodišče Skupnosti ne more nadzirati pravne kvalifikacije ekonomskih podatkov s strani Komisije. Sodišče Skupnosti mora namreč med drugim ne le preveriti pravilnost predloženih dokazov ter njihovo verodostojnost in skladnost, ampak tudi nadzirati, ali ti dokazi predstavljajo celoto relevantnih podatkov, ki jo je treba upoštevati pri presoji zapletenega položaja, ter ali so taki, da podpirajo ugotovitve, ki so bili izvedeni na njihovi podlagi.

4. Glede na polje proste presoje, ki ga ima Komisija na ekonomskem področju za izvajanje materialnih določb Uredbe št. 4064/89 o nadzoru koncentracij podjetij, je učinkovit sodni nadzor še toliko nujnejši takrat, kadar Komisija opravi prospektivno analizo razvoja na nekem trgu, ki ga lahko povzroči predvidena koncentracija.

Tako prospektivno analizo je treba opraviti zelo pozorno, saj ne gre niti za analizo preteklih dogodkov, v zvezi s katerimi pogosto obstajajo številni

(Glej točke 60, 62, 63 in 253.)

dokazi, ki omogočajo razumeti razloge zanje, niti za analizo trenutnih dogodkov, ampak za predvidevanje dogodkov, ki se bodo bolj ali manj verjetno zgodili v prihodnosti, če se ne sprejme odločba o prepovedi predvidene koncentracije ali določitvi pogojev zanjo. Prospektivna analiza, ki pomeni preučitev vprašanja, v čem bi lahko koncentracija spremenila dejavnike, ki določajo stanje konkurence na nekem trgu, da bi se tako preverilo, ali bi to povzročilo resno oviranje učinkovite konkurence, zahteva predstavo o različnih verigah vzročnosti in upoštevanje tistih, katerih verjetnost je največja.

(Glej točko 64.)

5. Konglomeratna vrsta koncentracije je tista, ki ne povzroča niti horizontalnega prekrivanja dejavnosti strank koncentracije niti vertikalnega razmerja med tema strankama v ožjem smislu. Čeprav take koncentracije splošno nimajo protikonkurenčnih učinkov, pa imajo lahko kljub temu v določenih primerih take učinke. Če Komisija v okviru prospektivne analize učinkov konglomeratne vrste koncentracije ugotovi, da bi se zaradi konglomeratnih učinkov v sorazmerno bližnji prihodnosti po vsej verjetnosti

ustvaril ali okreplil prevladujoč položaj, posledica katerega bi bilo resno oviranje učinkovite konkurence na zadevnem trgu zaradi posla, mora tako koncentracijo prepovedati.

V zvezi s tem povzroča konglomeratna vrsta koncentracij posebne probleme, zlasti kolikor lahko na eni strani analiza takega posla vključuje prospektivno analizo, ki zajema obdobje, ki sega daleč v prihodnost, na drugi strani pa lahko posebno ravnanje združenega subjekta vpliva na velik del učinkov te koncentracije. Tako je veriga vzročnosti po taki koncentraciji lahko slabo prepoznavna, negotova in težko ugotovljiva. V teh okoliščinah je še posebej pomembna kakovost dokazov, ki jih Komisija predloži za utemeljitev odločbe, ki neko koncentracijo razglašajo za nezdružljivo s skupnim trgom, ti dokazi pa morajo podpirati ugotovitve Komisije, po katerih bi bil brez sprejetja take odločbe verjeten scenarij ekonomskega razvoja dogodkov, na katerem temelji odločba.

(Glej točki 65 in 66.)

6. Ob tem ko Komisija analizira učinke konglomeratne koncentracije, je treba verjetnost določenega prihodnjega ravnanja preučiti v celoti, to je z upoštevanjem spodbud za nastanek takega ravnanja in tudi dejavnikov, ki zmanjšujejo ali celo odstranjujejo take spodbude, vključno z morebitno nezakonitostjo takih ravnanj.

nastanka kršitve in se prepričati, da bo slednja sankcionirana v več pravnih redih, preveč špekulativna.

Vendar bi bilo v nasprotju s preventivnim namenom Uredbe št. 4064/89, če bi od Komisije zahtevali, da za vsako predlagano koncentracijo preuči, v kolikšnem obsegu bi se spodbude za nastanek protikonkurenčnega ravnanja zmanjšale ali celo odpravile zaradi nezakonitosti zadevnih ravnanj, verjetnosti njihovega odkritja, njihovega pregona s strani pristojnih organov na ravni Skupnosti in tudi na nacionalni ravni ter sankcij, ki bi lahko iz tega izhajale. Iz tega izhaja, da mora Komisija načeloma kot dejavnik, ki zmanjšuje ali celo odstranjuje spodbude za to, da neko podjetje ravna na določen način, upoštevati morebitno nezakonitost in torej sankcioniranost nekega ravnanja. Nasprotno pa taka presoja ne zahteva podrobne in izčrpne preučitve pravne ureditve v različnih pravnih redih, ki bi se lahko uporabila, ter represivne politike v slednjih, saj bi bila analiza, s katero bi se želelo ugotoviti verjetnost

Tako mora Komisija – kolikor lahko, ne da bi vodila posebno in podrobno preiskavo glede tega, identificira nezakonitost zadevnega ravnanja v smislu člena 82 ES ali drugih določb prava Skupnosti, ki jih je pristojna izvajati – to ugotoviti in upoštevati za presojo verjetnosti nastanka takega ravnanja s strani združenega subjekta.

V zvezi s tem, čeprav se Komisija lahko opira na sumarno analizo nezakonitosti zadevnih ravnanj in stopnje verjetnosti, s katero se bodo zgodila, in sicer na podlagi podatkov, s katerimi razpolaga v trenutku sprejetja odločbe s področja nadzora nad koncentracijami, mora kljub temu v okviru svoje presoje identificirati ravnanja, ki jih predvideva in, odvisno od primera, oceniti ter upoštevati odvračilni učinek, ki bi ga lahko imela njihova morebitna očitna ali

zelo verjetna protipravnost glede na pravo Skupnosti.

renco, in sicer do te mere, da pomeni zlorabo tega položaja.

(Glej točke od 70 do 75, 303, 304, 424, 425 in 468.)

7. Člen 2(2) in (3) Uredbe št. 4064/89 o nadzoru koncentracij podjetij vsebuje dva kumulativna pogoja, ki zadevata, prvič, nastanek ali okrepitev prevladujočega položaja in, drugič, resno oviranje konkurence na skupnem trgu. Zato je koncentracijo mogoče prepovedati le, če sta izpolnjena oba pogoja iz člena 2(3).

Tako okrepitev ali nastanek prevladujočega položaja v smislu člena 2(3) Uredbe št. 4064/89 lahko *a fortiori* v določenih primerih predstavlja dokaz za resno oviro za učinkovito konkurenco. Ta ugotovitev pa nikakor ne pomeni, da je drugi pogoj iz člena 2 Uredbe št. 4064/89 vsebovan v prvem, ampak izključno to, da lahko iz iste dejanske analize določenega trga izhaja, da sta oba pogoja izpolnjena.

Dejstvo, da podjetje s prevladujočim položajem tak položaj okrepi do te mere, da bi taka prevlada resno ovirala konkurenco, to je da dovoljuje obstoj le podjetjem, ki so glede ravnanja odvisna od prevladujočega podjetja, lahko predstavlja zlorabo prevladujočega položaja. Iz tega izhaja, da lahko okrepitev prevladujočega položaja resno ovira konku-

Okoliščine, na katere se lahko sklicuje Komisija pri ugotavljanju, ali konkurenti nekega podjetja niso bili svobodni v svojem poslovanju do te mere, da je mogoče sklepati o nastanku ali okrepitvi prevladujočega položaja tega podjetja, so pogosto enake tistim, ki so pomembne za presojo, ali je posledica tega nastanka oziroma okrepitve resno oviranje učinkovite konkurence na skupnem trgu. Posledica okoliščine, ki pomembno vpliva na svobodo odločanja konkurentov o njihovi komercialni politiki na

avtonomen način, je lahko namreč prav tako oviranje učinkovite konkurence.

8. Prevladujoč položaj se kaže v tem, da ima zadevno podjetje tako ekonomsko moč, zaradi katere lahko ovira ohranjanje učinkovite konkurence na zadevnem trgu, in sicer tako da lahko v veliki meri ravna neodvisno od svojih konkurentov, strank in končno potrošnikov. Komisiji za dokazovanje obstoja prevladujočega položaja ni treba dokazati, da bodo konkurenti nekega podjetja izrinjeni s trga, čeprav dolgoročno.

Iz tega sledi, da kolikor iz uvodnih navedb neke odločbe, ki ugotavlja nezdržljivost neke priglašene koncentracije s skupnim trgom – tudi tistih, v katerih se uradno analizira nastanek ali okrepitev prevladujočega položaja – izhaja, da bo tak posel povzročil precejšnje protikonkurenčne učinke, za tako odločbo ni mogoče šteti, da ni zakonita samo zato, ker Komisija svojega opisa teh zadev ni izrecno in posebej povezala z drugim pogojem iz člena 2 Uredbe št. 4064/89, in to ne glede na to, ali se zakonitost odločbe obravnava v zvezi z dolžnostjo obrazložitve iz člena 253 ES ali vsebino. Nasprotni pristop bi pomenil, da bi Komisiji naložili izključno uradno dolžnost, da dvakrat navede iste uvodne navedbe, najprej pri analizi nastanka ali okrepitev prevladujočega položaja na določenem trgu, nato pa še v zvezi z resnim oviranjem konkurence na skupnem trgu.

(Glej točke 85, 114 in 243.)

9. Čeprav se lahko pomen tržnih deležev razlikuje glede na trg, so zelo veliki tržni deleži, razen v izjemnih okoliščinah, dokaz za obstoj prevladujočega položaja. To lahko velja za 50-odstotni tržni delež.

Vendar na trgu, za katerega je značilno sklepanje omejenega števila pogodb velike vrednosti, okoliščina, da je nekemu podjetju uspelo na zadnjem razpisu, ne pomeni nujno, da enemu od njegovih konkurentov ne bi moglo uspeli na naslednjem. Določenemu konkurentu

(Glej točke 84 in od 86 do 89.)

bi lahko, če ima konkurenčen proizvod in če drugi dejavniki niso pretežno v korist prve družbe, vedno uspelo na pomembnem razpisu in bi tako naenkrat precej povečal svoj tržni delež.

10. To, da je neko podjetje prisiljeno znižati cene pod pritiskom znižanj pri konkurentih, na splošno ni združljivo z neodvisnim ravnanjem, ki je značilno za prevladujoč položaj.

Vendar pa ta ugotovitev ne utemeljuje ugotovitve, da tržni deleži nimajo skoraj nobene vrednosti pri presoji moči različnih proizvajalcev na takem trgu, zlasti kolikor so ti tržni deleži sorazmerno stabilni ali kažejo na težnjo krepitve položaja posameznega podjetja. Tudi na trgu razpisov je dejstvo, da proizvajalec ohranja ali celo krepi svoj tržni delež v več zaporednih letih, kazalnik moči na trgu. Neizogibno se namreč zgodi, da razlike med tržnim deležem določenega proizvajalca in tržnim deležem njegovih konkurentov ni več mogoče pripisati omejenemu številu razpisov, ki predstavljajo povpraševanje na trgu.

Vendar pa obstoj konkurence, čeprav živahne, na nekem trgu ne pomeni, da na tem trgu ni prevladujočega položaja, saj je bistvena značilnost navedenega položaja sposobnost v zvezi z lastno tržno strategijo ravnati brez upoštevanja te konkurence in tako brez škodljivih posledic zaradi takega ravnanja. Tako je morebiten obstoj konkurence na trgu sicer res med pomembnimi okoliščinami za presajo obstoja prevladujočega položaja, vendar pa ni odločilna okoliščina v zvezi s tem.

(Glej točke 115, od 149 do 151, 540 in 571.)

Tako na trgu proizvodov, ki se prodajajo v okviru občasnih razpisov, od katerih se vsak nanaša na prodajo visoke vrednosti in za katere so značilna daljša pogajanja, nujno pride do finančnih koncesij ponudnikov v taki ali drugačni obliki, saj je to sestavni del takega postopka pogajanj. V tem kontekstu zgolj dejstvo, da je podjetje ponudilo popuste za to, da mu

je uspelo na določenih razpisih, samo po sebi v takih okoliščinah ni nezdružljivo z obstojem njegovega prevladujočega položaja.

12. Protikonkurenčni učinki koncentracije, ki izhajajo iz neposrednega vertikalnega razmerja dobavitelja in stranke, so odvisni od prihodnjega ravnanja združene-ga podjetja, brez katerega ta vidik združitve ne bi imel nobene škodljive posledice. Komisija mora torej prepričljivo dokazati verjetnost tega ravnanja.

(Glej točke 116, 117, 184, 215 in 249.)

11. Dejstvo, da pristojni organi ene ali več tretjih držav neko vprašanje presoja na določen način v okviru svojih postopkov, ne zadošča za zmanjšanje utemeljenosti drugačne presoje s strani pristojnih organov Skupnosti. Dejavniki in argumenti, navedeni v okviru upravnega postopka Skupnosti, ter tudi veljavna pravna pravila niso nujno enaki kot tista, ki jih upoštevajo organi zadevnih tretjih držav, zato se lahko presoja enih in drugih razlikuje. Če posamezna stranka meni, da je razlogovanje, na katerem temelji določena ugotovitev organov tretje države, še posebej pomembna in prenosljiva v postopek Skupnosti, se lahko nanjo vedno vsebinsko sklicuje, tako vendar pa dokazna vrednost takega razlogovanja ne more biti odločilna.

(Glej točko 179.)

V določenih primerih so lahko ti dokazi ekonomske študije, ki kažejo na verjetni razvoj stanja na trgu in na obstoj spodbude za združeno podjetje, da ravna na določen način.

Vendar, ker v pravu Skupnosti velja načelo proste presoje dokazov, neobstoj takih dokazov sam po sebi ni odločilen. Natančneje, kadar je očitno, da se komercialni interes nekega podjetja odločilno nagiba k določenemu ravnanju, kot je uporaba možnosti motenja konkurenčnega podjetja, takrat Komisija z ugotovitvijo, da je verjetno, da bo združeni subjekt ravnal na predvideni način, ne stori očitne napake v presoji. V takem primeru lahko samo ekonom-

ska in komercialna realnost obravnavane zadeve predstavlja prepričljiv dokaz, ki ga zahteva sodna praksa.

faz, za katere se boji, da bi njihovo imelo uresničenje škodljive posledice za konkurenco na več različnih trgih. Nasprotno, konkretno mora analizirati verjeten razvoj vsakega trga, na katerem želi dokazati nastanek ali okrepitev prevladujočega položaja zaradi priglašene koncentracije, in predložiti trdne dokaze.

(Glej točke od 295 do 297 in 433.)

13. Čeprav ima določeno podjetje prevladujoč položaj, mu to ne more onemogočiti pravice do varstva njegovih komercialnih interesov, določena ravnanja pa pomenijo zlorabo, če je njihov poseben namen okrepiti tak prevladujoč položaj in ga zlorabiti. Tako predstavlja na primer zavrnitev prodaje nekega bistvenega dela konkurentom s strani prevladujočega podjetja zlorabo tega položaja.

(Glej točke 327, 429, 433 in 464.)

(Glej točko 306.)

15. Okoliščina, da je Sodišče prve stopnje upoštevalo odgovore ene stranke na vprašanja, postavljena v okviru ukrepov procesnega vodstva v skladu s členom 64(3) Poslovnika Sodišča prve stopnje, pri čemer je imela druga stranka po potrebi možnost izjaviti se o teh dokumentih na obravnavi, ni v nasprotju s členom 48 navedenega Poslovnika.

14. Ko Komisija analizira učinke koncentracije, mora na podlagi trdnih dokazov in z zadostno stopnjo verjetnosti glede prihodnjega razvoja trga dokazati, ne le da se bo morebitno ravnanje, ki ga predvideva, zgodilo v sorazmerno bližnji prihodnosti, ampak tudi to, da bo zaradi tega ravnanja v sorazmerno bližnji prihodnosti nastal ali se okrepil prevladujoč položaj. Ne zadostuje, da Komisija navaja več logičnih, vendar hipotetičnih

(Glej točko 505.)

16. Iz tega, da se Komisija, ko namerava razširiti obseg prakse, v nasprotju s tem, kar velja v primeru, ko se odločba

umešča v okvir ustaljene upravne prakse, ne more zadovoljiti z jedrnato obrazložitvijo, temveč mora podati izrecno obrazložitev, ni mogoče sklepati, da mora Komisija poleg obrazložitve svoje odločbe s sklicevanjem na spis zadeve konkretno navesti razloge, zaradi katerih je prišla do drugačne ugotovitve, kot je bila tista v eni od predhodnih zadev, ki se je nanašala na podoben ali enak položaj oziroma v kateri so bili isti gospodarski subjekti.

(Glej točko 513.)

najbolj ustrezajo okoliščinam danega primera, si Komisija pridrži veliko svobode pri odločanju.

V zvezi s tem se Komisija v Obvestilu o opredelitvi trga ni zavezala uporabiti natančno določene metode za presojo zamenljivosti na strani povpraševanja. Nasprotno, ugotovila je, da se mora pristop, ki ga bo sprejela, prilagoditi okoliščinam vsakega posameznega primera, in si pridržala pomemben del svojega območja presoje, tako da lahko vsak primer ustrezno obravnava.

17. Komisija ne more odstopati od pravil, ki si jih je naložila. Tako mora Komisija, kolikor Obvestilo o opredelitvi upoštevne trga za namene konkurenčnega prava Skupnosti zavezujoče nalaga metodo, po kateri želi Komisija v prihodnje opredeljevati trge, in ne prepušča nobenega območja proste presoje, dejansko upoštevati določbe navedenega obvestila.

(Glej točki 516 in 519.)

Kadar se v določenem obvestilu izrazi z besedilom, ki ji pušča možnost, da med več dokazi ali pristopi, ki so lahko teoretično pomembni, izbere tiste, ki

18. Ker točka 36 Obvestila o opredelitvi upoštevne trga za namene konkurenčnega prava Skupnosti glede preizkusa združljivosti koncentracije s skupnim trgovom s strani Komisije navaja, da „ni nujno, da zamenljivost načina uporabe ali podobnost lastnosti predstavlja zadostna merila, saj se odzivnost kupcev na relativne spremembe v cenah lahko določa tudi z upoštevanjem drugih stvari“, iz tega navedka *a contrario* izhaja, da so v določenih primerih, celo

načeloma, razen v posebnih okoliščinah, ki bi kazale nasprotno, proizvodi, ki so po načinu uporabe zamenljivi in imajo podobne lastnosti, substituti.

storitev na podlagi poslov med gospodarskimi subjekti.

(Glej točko 524.)

V položaju, ko je edina neposredna konkurenca na trgu posredna in je že šibka, je to, da določeno podjetje prevzame edinega konkurenta, ki še prodaja na tem trgu, še posebej škodljivo. V pravno sorodnem okviru nadzora nad koncentracijami je treba prav tako uporabiti zgoraj navedena načela iz konteksta prepovedi zlorabe prevladujočega položaja, in sicer s sklepanjem, da večja ko je prevlada nekega podjetja, večja je njegova posebna odgovornost, da se vzdrži vsakršnega ravnanja, ki bi lahko še bolj oslabilo ali celo odstranilo še obstoječo konkurenco na trgu.

19. Na področju izvajanja člena 82 ES ugotovitev obstoja prevladujočega položaja ne pomeni očitka v zvezi z zadevnim podjetjem, ampak pomeni le, da ima to, neodvisno od razlogov, za tak položaj posebno odgovornost, da s svojim ravnanjem ne posega v učinkovito in neizkrivljeno konkurenco na skupnem trgu. Poleg tega je pojem zlorabe v smislu člena 82 ES objektivni pojem, ki zadeva ravnanje določenega podjetja v prevladujočem položaju, ki je tako, da vpliva na strukturo trga, na katerem je prav zaradi prisotnosti zadevnega podjetja raven konkurence že nizka in katerega učinek je oviranje ohranjanja še obstoječe ravni konkurence na trgu ali razvoja te z uporabo metod, ki se razlikujejo od tistih, ki so značilne za normalno konkurenco proizvodov ali

Iz tega sledi, da morata stranki koncentracije predložiti dokaze, ki bi izkazali pomanjkanje vsakršne učinkovite konkurence na trgu pred koncentracijo.

(Glej točke od 549 do 551.)

20. Komisija je v okviru Uredbe št. 4064/89 o nadzoru koncentracij podjetij pooblaščen sprejeti samo zaveze, na podlagi

katerih bi priglašena koncentracija postala združljiva s skupnim trgom. V zvezi s tem je treba ugotoviti, da strukturne zaveze, ki sta jih predlagali stranki, izpolnjujejo ta pogoj samo, kolikor lahko Komisija z gotovostjo ugotovi, da jih bo mogoče uresničiti ter da bo nova komercialna struktura, ki bi iz tega nastala, dovolj učinkovita in trajna, da v sorazmerno bližnji prihodnosti ne bo možnosti za nastanek oziroma okrepitev prevladujočega položaja ali oviranja učinkovite konkurence, ki naj bi ju te zaveze preprečevale.

nadomestiti pomanjkanja bistvenih elementov pravne argumentacije, ki jih mora vsebovati tožba.

(Glej točko 592.)

(Glej točki 555 in 612.)

21. Za to, da je tožba dopustna, morajo zaradi zagotavljanja pravne varnosti ter dobrega vodenja sodnih postopkov vsi bistveni dejanski in pravni elementi, na katerih temelji, vsaj v izvlečku, koherentno in razumljivo izhajati iz besedila vloge. V zvezi s tem, čeprav je mogoče vsebino tožbe glede posameznih vprašanj podpreti in dopolniti s sklicevanjem na izvlečke priloženih dokumentov, pa splošno sklicevanje na druga pisanja, celo na priloge k tožbi, ne more

22. Namen postopka dostopa do spisa na področju konkurence je omogočiti naslovnikom nekega obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, da se seznanijo z dokazi iz spisa Komisije, tako da se lahko učinkovito izjavijo o ugotovitvah, do katerih je prišla Komisija na podlagi teh dokazov. Pravica do dostopa do spisa temelji na potrebi po zagotavljanju možnosti učinkovite obrambe zadevnih podjetij pred očitki zoper njih iz navedenega obvestila.

Vendar pa je mogoče dostop do določenih dokumentov zavrniti, zlasti do dokumentov ali njihovih delov, ki vsebujejo poslovne skrivnosti drugih podjetij, do internih dokumentov Komisije, do informacij, ki omogočajo identifikacijo tožečih strank, ki ne želijo razkriti svoje identitete, in do informacij, ki so bile Komisiji posredovane s pridržkom, da se zagotovi njihova zaupnost.

Čeprav imajo podjetja pravico do varstva svojih poslovnih skrivnosti, je treba to pravico kljub temu pretehtati glede na pravico do obrambe. Tako se lahko od Komisije zahteva, da nasprotno interese zadovolji s pripravo nezaupnih različic dokumentov, ki vsebujejo poslovne skrivnosti ali druge občutljive podatke. Ista načela se uporabijo tudi glede dostopa do spisa na področju koncentracij, ki se presojujejo v okviru Uredbe št. 4064/89 o nadzoru koncentracije podjetij, čeprav je mogoče uporabo teh načel razumno prilagoditi zahtevani hitrosti, ki je značilna za splošno shemo navedene uredbe. Glede pravice do obrambe na področju nadzora nad koncentracijami pa ni treba uporabiti drugačne ali večje stopnje varstva kot na področju kršitev.

niso bili dani na voljo, nima nobenega vpliva na zakonitost postopka. Nasprotno, če se izkaže, da določeno podjetje med upravnim postopkom ni imelo dostopa do nekega razbremenilnega dokumenta, to je dokumenta, ki bi ji lahko koristil pri obrambi in zaradi katerega bi se lahko upravni postopek, če bi se to podjetje lahko oprlo nanj, končal drugače, je treba razlogovanje iz izpodbijane odločbe, na katero ta dokument vpliva, načeloma šteti za napačno.

(Glej točko 649.)

(Glej točke od 629 do 631.)

23. V upravnem postopku na področju konkurence je treba glede dostopa do spisa razlikovati med izključno obremenilnimi dokazi in razbremenilnimi dokumenti ali tistimi, ki vsebujejo določene razbremenilne dokaze. Obremenilni dokazi so pomembni samo, kolikor jih Komisija upošteva in kolikor je v takem primeru pomembno, da se jih da na voljo, če pa jih ne upošteva, pa to, da

24. Zahteva za zaupno obravnavanje lahko utemelji zavrnitev dostopa do dokumentov tretjih, kot so na primer pritožbe v postopku s področja konkurence. Podjetje, ki prevladuje na trgu, namreč lahko sprejme povračilne ukrepe zoper svoje konkurente, dobavitelje ali stranke, ki so sodelovali pri Komisijini preiskavi, pri čemer lahko v takih okoliščinah tretja podjetja, ki Komisiji med preiskovalnimi postopki, ki jih vodi, posredujejo dokumente, za katere menijo, da bi njihovo posredovanje lahko povzročilo povra-

čilne ukrepe zoper njih, to storijo samo, če se upošteva njihovo zahtevo za zaupno obravnavanje.

kršitvah, mu je omogočilo pravočasno izraziti svoje stališče o ugotovitvah o možnih kršitvah.

(Glej točko 650.)

(Glej točki 692 in 693.)

25. Pravica do izjave na področju konkurence se nanaša le na ugotovitve o možnih kršitvah, ki jih Komisija namerava upoštevati.

Tako ob tem, da namen odločbe o uvedbi postopka na podlagi člena 6(1)(c) Uredbe št. 4064/89 o nadzoru koncentracij podjetij ni v tem, da se stranke obvesti o ugotovitvah o možnih kršitvah, ampak samo da se začasno predstavi resne dvome, ki jih ima Komisija in so jo vodili k uvedbi druge faze preiskave, podjetje ne more trditi, da je to, da pred prejemom obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah ni imelo dostopa do spisa, posegalo v njegovo možnost, da se brani. Namreč dejstvo, da je imelo podjetje, potem ko je pridobilo dostop do upravnega spisa Komisije, možnost, da predstavi svoja pisna in ustna stališča o Obvestilu o ugotovitvah o možnih

26. Čeprav določbe člena 18(1) Uredbe št. 4064/89 o nadzoru koncentracij podjetij dejansko pomenijo, da morajo imeti stranke koncentracije možnost, da predstavijo svoja stališča od uvedbe postopka naprej, pa to ne pomeni, da mora Komisija v tej zgodnji fazi omogočiti dostop do svojega upravnega spisa. Tega, da morajo imeti dostop do upravnega spisa Komisije, da se lahko v končni fazi branijo pred ugotovitvami o možnih kršitvah s strani Komisije v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah, ni mogoče razlagati tako, da Komisijo zavezuje, da jim zagotovi delni dostop do spisa skozi ves postopek, kar bi pomenilo nesorazmerno breme za to institucijo.

(Glej točko 694.)

27. Da lahko Komisija spoštuje v Uredbi št. 4064/89 o nadzoru koncentracij podjetij določen urnik, je nujno, da so tudi vmesni roki, določeni v vsaki fazi postopka, kratki. Ta okoliščina že v osnovi poslabšuje pogoje, v katerih morajo delati vsi udeleženci postopka, vendar pa je zakonodajalec menil, da časovni prihranek v smislu hitrosti celotnega postopka upravičuje te pomanjkljivosti, zlasti zaradi upoštevanja komercialnega interesa strank priglašene koncentracije, da koncentracijo končajo, kolikor hitro je mogoče. V zvezi s tem je treba pri presoji domnevnih kršitev pravice do obrambe v kontekstu postopka na podlagi Uredbe št. 4064/89 upoštevati zahtevo po hitrosti, ki je značilna za splošno shemo navedene uredbe.

Poleg tega mora Komisija na podlagi člena 21 Uredbe št. 447/98 o priglasitvah, rokov in zaslišanjih, predpisanih z Uredbo št. 4064/89, ki se uporablja med drugim za rok za odgovor na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, določen v skladu s členom 13 iste uredbe, upoštevati čas, ki je potreben za pripravo izjav in nujnost zadeve. Tako mora Komisija, kolikor je mogoče, uskladiti pravico do obrambe priglasiteljev in potrebo po hitrem sprejetju dokončne odločbe.

V teh okoliščinah se lahko stranke določene priglašene koncentracije sklicujejo na kratkost rokov, ki so jim bili na voljo v okviru tega postopka, samo če ti roki niso sorazmerni glede na trajanje celotnega postopka.

(Glej točke od 701 do 703.)

28. Čeprav se je položaj pooblaščenca za zaslihanje z začetkom veljavnosti Sklepa 2001/462 o mandatu pooblaščenca za zaslihanje v nekaterih postopkih o konkurenci spremenil, zlasti kolikor je v skladu z njegovim členom 2(2) od takrat naprej za upravne namene dodeljen članu Komisije, ki je posebej pristojen za konkurenco, namesto generalnemu direktoratu za konkurenco, iz navedene določbe jasno izhaja, da nova funkcija pooblaščenca za zaslihanje neposredno nadomešča staro funkcijo z enakim imenom iz Sklepa 94/810. V teh okoliščinah je treba ugotoviti, da je stari pooblaščenec za zaslihanje ob neobstoju odločitve o prenehanju njegovega mandata v skladu s členom 2(1) Sklepa 2001/462 ohranil funkcijo tudi po začetku veljavnosti tega sklepa.

Tako razlago zgoraj navedenih aktov glede funkcije pooblaščenca za zaslišanje dodatno krepi objektivna potreba po zagotavljanju funkcionalne kontinuitete v skladu z načelom dobrega upravljanja. Opozoriti je treba na to, da je Sklep 2001/462 neizogibno začel veljati, ko so določeni postopki že potekali. Če je bil učinek začetka veljavnosti Sklepa 2001/462 v kombinaciji z neobstojem imenovanj novega pooblaščenca za zaslišanje ta, da ni bil nihče pooblaščen za opravljanje te funkcije, ne bi bilo mogoče nadaljevati teh postopkov, kar bi pomenilo neučinkovanje določb Uredbe št. 4064/89 in tudi tistih iz Sklepa 2001/462 glede teh postopkov. Zato je tisti pooblaščenec za zaslišanje, ki je opravljal svojo funkcijo ob začetku veljavnosti Sklepa 2001/462, ostal pooblaščen za opravljanje te funkcije do nadaljnjega, vsaj do konca postopka, ki ga je že vodil.

(Glej točki 719 in 720.)

29. Temeljne pravice so sestavni del splošnih pravnih načel, katerih spoštovanje zagotavlja sodišče Skupnosti. Sodišče in Sodišče prve stopnje v ta namen izhajata iz ustavne tradicije, skupne državam članicam, kot tudi iz usmeritev iz mednarodnih instrumentov, ki zadevajo varstvo človekovih pravic in pri katerih so države članice sodelovale ali so jih podpisale. Evropska konvencija o človekovih pravicah ima v zvezi s tem poseben pomen. Poleg tega v skladu s členom 6(2) EU „Unija spoštuje temeljne pravice, kakršne zagotavlja Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin in ki kot splošna načela prava Skupnosti izhajajo iz skupnih ustavnih tradicij držav članic“.

(Glej točko 725.)